

Szemle

mon kéri az eheto villanykörtéket a költőn, s mikor kiderül, hogy valóságban nincs ilyen, ex catedra kijelenti: a vers hazugság. Ugyanezt mondaná a nagy Sherlock Holmes, Colombo vagy Derrick, ezt csaholná Rex felügyelő... ugyanis a valóságtól elvonatkoztatott – virtuális igazság pragmatikus módon nem értelmezhető. Erre tanítgat a szöveg: „Amit Malacka írt: az a költői igazság.(...) Minket itt, ma este, az lelkesít és örvendeztet, hogy Malackának a lelkében a villanyfák ünneplőbe öltöznek (...) Ez az ünnepi érzés: igaz. S amit így állítunk a villanyfáról, az költőileg igaz. Lelkesít minket, jól esik nekünk. Annyira, hogy már nem is érdekelnek a valódi villanyfák.”

Szintén a valóság és igazság megkülönböztetésére okítgat a könyv végén megjelenő Burgumburg című „folyóirat”. Mondhatni, itt interiorizálható a könyv eddigi mondandója. A Hány János Akadémia rovatban domborodik ki a Burgumburg-projekt alapkonceptiója, ahol mód nyílik az önálló alkotótevékenységre – már ismert szövegtekstek alapján (például: Száraz tónak nedves partján döglött béka kurutyol...). Leegyszerűsítve: végy egy tetszőleges textust, fűszerezd egyéni fantázia alapján – egy nagy ka-

nál fikcióval, egy csipet kételkedéssel a valóság és igazság fogalmi különválnak – a füllentés pedig metaforává alakul, az originális szöveg egyéni ízekkel gazdagszik.

A könyv hátsó borítólapján Szávai Géza azzal biztat, hogy a sorozat következő kötetében immáron a költő Malacka is segíteni fog Burgum Bélus nyomozásaiban. Így reménykedni lehet abban, hogy a funkcionális gondolkodásmódot még pregnansabban kiegészíti a lehetőségérzék – a metaforikus látásmód –, s ezáltal az igazság is több dimenzióban tűnik fel az olvasóközönség előtt. Hogy a tízévesek vajon mennyit értenek meg mindebből? Gyanítom, hogy nem túl sokat. De ami késik, nem múlik: a délibábos jövőben felsejlik a Burgumburgi meséken edzett nemzedék képe, amint profikat megszégyenítő szakértelemmel fejtegetik a posztmodern detektívregények bonyolult narratíváit – hálákat adva Burgum Bélusnak, aki első tárlatvezetőjük volt az imaginárius múzeum matinéelőadásán.

SZÁVAI GÉZA: *Burgum Bélus – a mesterdetektív.* Pont Kiadó, Bp., 1995.

Vukovári Panna

1848/49 mártírjai

1999. október 6-án a Hadtörténeti Múzeum ünnepélyes keretek között nyitotta meg új kiállítását az érdeklődő közönség, a diákság és a pedagógus társadalom előtt „Megtorlás – az 1848/49-es forradalom

és a szabadságharc mártírjai” címmel. Ezzel zárjuk az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulója alkalmából rendezett reprezentatív megemlékezéseket.

Ahárom termet megtöltő tárlat közvetlenül kapcsolódik a „Fényesebb a láncnál a kard” című kiállításunkhoz. Ez utóbbi ugyanis a forradalom és szabadságharc hadtörténeti vonatkozásainak megjelenítésére vállalkozott, és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Múzeumi Osztályától Nívó-díjat kapott. Hasonló színvonalú kiállítással szeretnénk tisz-

telegni a szabadságharcban elesettek, kivégzettek és üldözöttek emléke előtt.

A világosi fegyverletételt véres megtorlás követte. Kivégzés, várfogság vagy emigráció várt a magyar katonai vezetőkre. A statisztikai adatok szerint csaknem 500 törzstiszt és tábornok került a császáriak kezére. Közülük huszonkét tisztet halálra ítélték és kivégeztek, tizenketten a börtönben haltak

meg, kétszázhatvanhatan hosszabb-rövidebb ideig várfogságban sínylődtek. Az önkényuralom azonban az egyszerű földműveseket és a falusi papokat sem kímélte. Időnként egész községeket sújtott kollektív büntetéssel. A megtorlásnak körülbelül százötz civil és katona áldozata volt, akiknek mártírsága sokáig élénken élt a nemzet emlékezetében.

A jelenlegi általános iskolai és gimnáziumi tankönyvek ennek ellenére csupán néhány sort szentelnek az áldozatok emlékének. Diákjaink többnyire csak az aradi vértanúk és *Batthyány Lajos* nevét ismerik, a többiekéről méltatlanul elfeledkezett a történelem. Célunk, hogy a lehető legteljesebb képet nyújtsuk e keserű korszakról, méltóképpen megtisztelve a nagyközönség által eddig még kevésbé ismert mártír személyiségeket is. Az ide látogató diákok nem csak új ismeretekkel gazdagodhatnak, hanem megsejthetik az önkényuralom éveinek érzésvilágát, megérthetik a korszak mai napig érvényes üzenetét.

Kiállításunk gerincét alkotják a képzőművészeti alkotások, amelyek közül kiemelkedik *Kiss Tibor* festőművész 24 részes arcképsorozata. Ezek a festmények a 48-as mártírokat ábrázolják hitelesen. Az első terembe lépve szemközt az aradi vértanúk portréit látjuk meg először, oldalt pedig *Mednyánszky Lászlóra*, *Ormai Norbertre*, *Lenkey Jánosra* és másokra emlékezünk. Tisztelgünk a szabadságharc oldalán harcolt külföldi tisztek, a német *Peter Giron* és a lengyel *Mieczyslaw Woroniecki* előtt, akik életüket adták eszméikért. Megjelenítjük továbbá a kortárs képzőművészet témába vágó alkotásait is.

Tárlataink számos ereklyeként tisztelt tárgyat őriznek. Az első teremben látható *Schweidel József* tábormok keresztje, amelyet a hagyomány szerint a kivégzéskor is a kezében tartott. A mai szemlélő számára is megrázó emlék *Leiningen-Westerburg Károly* tábormok szívereklyetartó urnája, amit felesége készített. Fontos képi emlékműanyag

Berzsenyi Lénárd ezredes rajzsorozata. Az Olmützben raboskodó fogoly elítélt társait mintázta meg a várbörtönben.

Kiállításunk elsőként nyújt át megtekintésre olyan relikviákat, amelyeket a magyar közönség még soha nem láthatott. Arra törekedtünk, hogy kuriózumnak számító ereklyék összegyűjtésével a lehető legváltozatosabb képet tárjuk az érdeklődők elé. Ennek érdekében vettük fel a kapcsolatot az erdélyi múzeumok illetékeseivel, s néhány különleges műtárgyat kölcsönöztünk Aradról és Kolozsvárról is. (Például babérkoszorú *Láhner György* tábormok tiszteletére, porcelántányérok *Vécsey Károly* tábormok hagyatékából, kávékészlet *Kiss Ernő* tábormok hagyatékából, *Batthyány Lajos* halotti oklevelének másolata.)

A megvalósításhoz elengedhetetlenül szükséges volt a kiállítandó műtárgyak helyreállítása. Felújított formában bocsátjuk megtekintésre a festmények, a grafikák, a használati tárgyak legnagyobb részét, s mellettük egy restaurált honvédszászló is megjelenik. A hosszú várfogságot szenvedett szabadságharcosok iránti tiszteletből tesszük közzé börtönben készített faragványaikat. A második teremben eredeti dokumentumokat, korabeli kihallgatási jegyzőkönyveket, hadbírószági ítéleteket tanulmányozhat a látogató.

A kiállítás befejező része a megtorlás emlékezetének megjelenítésére vállalkozott. A bebörtönzöttek és a kivégzettek iránti szolidaritás később számos művészi alkotás ihletője lett. Az áldozatok használati tárgyai közül jó néhány ékszerré nemesült. Gyászfátyollal díszített portréjuk már a kiegyezés előtt megjelent a 19. századi otthonokban. A sarokban berendezett neobarokk szobabelsőt ezt a hangulatot érzékelteti.

Tárlatainkhoz a Hadtörténeti Könyvtár bibliográfiáját is mellékeljük. Az olvasmányajánlat szabadon elvihető, a szakirodalom könyvtárunkban megtalálható.

Péteri Annamária